

บรรณานุกรม

หนังสือ

ข้าราชการกรมราชเลขาการ. พระประวัติพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสมมตอมร-
พันธ์ (พระองค์เจ้าสวัสดิประวัติ). [ม.ป.ท., 2459].

จรรยา สุภาพ, สมพงศ์ เกษมสิน, และสุพัทธา สุภาพ. แบบเรียนสังคมศึกษา
ส. 431 หน้าที่พลเมือง ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. กรุงเทพมหานคร :
ไทววัฒนาพานิช, 2520.

จำลอง สง่ามิ่งคัง. สุขศึกษาสำหรับชั้นมัธยมปีที่ 3. พระนคร : ไทววัฒนา
พานิช, 2497.

ชานินทร์ กรัยวิเชียร. ครูกับทางออกของสังคมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3
พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2519.

นิติการณ์ประสม, พระ. ธรรมสาร. เล่ม 15. โรงพิมพ์บุญกลกิจ, 2475.

บุญสม มาร์ติน และสำอาง ทวงบุตร. สุขศึกษา. พาดานามัย พ. 401 - 402.
กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, 2520.

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ. ความสุขของสตรี. พระนคร : บัณฑิตการพิมพ์, 2519.

ประยงค์ พงษ์ทองเจริญ. แบบเรียนวิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ม.ศ. 2.
พระนคร : อักษรเจริญทัศน์, 2506.

..... ประกาศพระราชบัญญัติ และพระราชกำหนดต่าง ๆ.
รัชกาลที่ 6 พิมพ์ครั้งแรก โรงพิมพ์บุญกลกิจ, 2458.

ประยงค์ พงษ์ทองเจริญ. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493. พิมพ์ครั้งที่ 9 พระนคร : โรงพิมพ์ศูนย์การทหารราบ, 2511.

พิทยา สายหนู. ความเข้าใจเกี่ยวกับกลไกของสังคม. หนังสือชุดมหาวิทยาลัยชาวบ้าน อันดับ 3, พระนคร : สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, 2517.

มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. นิพนธ์สโมสร [ม.ป.ท., ม.ป.ป.].

..... . พอกไม้ขาว [ม.ป.ท., ม.ป.ป.].

..... . วิธีใหม่สำหรับใช้สระและเขียนหนังสือไทย [ม.ป.ท., ม.ป.ป.].

..... . เวนิสวานิช. [ม.ป.ท. : พ.ศ. 2459].

..... . หัวใจนักรบ. โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, 2484.

โมรี ชื่นสำราญ และเทือก กุสุมา ณ อยุธยา. ประวัติวรรณคดีไทย. พระนคร : องค์การค้ำคูณสภา, 2516.

..... . ราชกิจจานุเบกษา 92 : 1 - 201 (1 มกราคม - 29 กันยายน พ.ศ. 2518).

..... . รายงานการประชุมสภามหาวิทยาลัยราชภัฏ สมัยที่ 2 ชุดที่ 2 เล่ม 3. หอสมุดแห่งชาติ, 2480.

วจินต์ ภาณุพงศ์, ดร. โครงสร้างภาษาไทย : ระบบไวยากรณ์ไทย.

พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520.

วิชากร, กรม, กระทรวงศึกษาธิการ แบบเรียนวิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2503.

..... ศีลธรรมสำหรับรายวิชา ส. 442 ประโยค

มัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2520.

วิลาสวงศ์ พงศบุตร. แบบเรียนสังคมศึกษา ส. 421 ส. 422 ประวัติ-

ศาสตร์ไทย. กรุงเทพมหานคร . ไทยวัฒนาพานิช, 2520.

วิสุทธิสุริยศักดิ์, พระยา. แบบเรียนการแต่งหนังสือไทย. กรมวิชาการ กระทรวง

ธรรมการ, 2474.

สามัญ, กรม, กระทรวงศึกษาธิการ, คณะกรรมการวิชาการ, โรงเรียนมัธยม-

แบบประสม. แบบเรียนวิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พระนคร :

คุรุสภา, 2515.

..... หมายกำหนดการพระราชพิธีต่าง ๆ ฉบับที่

1 - 20 พ.ศ. 2470 - 71 หอพระสมุดวชิราวุธ.

อุปกิตศิลปสาร, พระยา. หลักภาษาไทย. พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2511.

บทความวารสาร หนังสือพิมพ์

ขจร สุขพานิช "ลายสือไทย" สยามสมัย ปีที่ 15 (ฉบับ 18 ธันวาคม 2504).

- _____ . ดาวสยาม (วันอังคารที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ. 2521).
- _____ . คูสิศสมิต (วันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2465 - วันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2466).
- _____ . เติลินิวส์ (วันจันทร์ที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2521 - วันอังคารที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2521).
- _____ . ไทยรัฐ (วันพฤหัสบดีที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2521 - วันศุกร์ที่ 12 พฤษภาคม พ.ศ. 2521).
- _____ . บ้านเมือง (วันพุธที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2521).
- _____ . มติชน (วันพุธที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2521).
- _____ . สยามรัฐ (วันเสาร์ที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2521).
- _____ . สยามดึกซี (วันที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2466).
- _____ . เชียงปวงชน (วันจันทร์ที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2521).

วิทยานิพนธ์ เอกสาร และหลักฐานอื่น ๆ

คุณฐิพร ขำนิโรตตานนท์. "อนุพากย์ในภาษาไทย". วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
แผนกวิชาภาษาไทย มัธยมศึกษาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2512.

น้อมนิจ วงศ์สุทธิธรรม. "คำบอกเวลาในภาษาไทย". วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
แผนกวิชาภาษาไทย มัธยมศึกษาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515.

คู่มือการเขียนวิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517.

ประกาศและคำสั่งวิทยาลัยครูพระนคร (20/2520 -).

ระเบียบจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ว่าด้วยการกำหนดอัตราค่าหน่วยกิตและอัตราค่า
ธรรมเนียมการศึกษาของบัณฑิตวิทยาลัย, 2520.

ศิลาจารึก

ศิลาจารึกพจนานุกรมคำแห่ง	1830
ศิลาจารึกวัดเขากบ (พ.ศ. ไม่นแน่นอน)	
ศิลาจารึกวัดป่าแดง	1912
ศิลาจารึกวัดป่ามะม่วง	1916
ศิลาจารึกวัดมหาธาตุสุโขทัย	1935
ศิลาจารึกวัดตาเถรซึ่งแห้ง	1947
ศิลาจารึกวัดขึ้น	1882
ศิลาจารึกนครชุม	1900
ศิลาจารึกเขาคุ่มนกก	1902
ศิลาจารึกกฎหมายลักษณะโจร (สันนิษฐาน)	1916
ศิลาจารึกวัดช้างค้อม	1927

คิลลาจารีกรวัดเจตีย์น้อย (พ.ศ. ไม่แน่นอน)

คิลลาจารีกรวัดสระศักดิ์ 1955

คิลลาจารีกรวัดช้างค้ำ 2000

คิลลาจารีกรวัดลำปางหลวง 2019

คิลลาจารีกรวัดพระเสด็จ 2061

~~จารีกรชะลอพระพุทไธยาต้นวัดป่าโมก~~ ~~2274~~

จารีกรบนลานเงินจังหวัดชัยนาท 1916

จารีกรบนลานเงินจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 1917

จารีกรลานทองวัดสองคม 1951

จารีกรบนไม้แดง 2007

พงศาวดารกรุงศรีอยุธยา 1983

พงศาวดารกรุงเก่า เล่ม 3 2087 - 2091

พงศาวดารกรุงศรีอยุธยา เล่ม 7 2110 - 2111

พงศาวดารกรุงศรีอยุธยา เล่ม 14 2176 - 2138

พงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ 2223

พงศาวดารกรุงศรีอยุธยา 2227

พงศาวดารกรุงศรีอยุธยา 2231

พงศาวดารกรุงศรีอยุธยา 2313

พงศาวดารกรุงศรีอยุธยา เล่ม 38 2327

พงศาวดารฉบับต้นจันทน์

พงศาวดารกรุงธนบุรี ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 65 เล่ม 22

กรมการเมืองตระนาวศรี "อนุญาตให้พ่อค้าเมืองเคนมาร์คมามากำชายในปีระกา 2164" หนังสืออนุญาต, 2164.

_____ "กรุงเก่าเสียแล้วพระเจ้าตากมาตั้งเมืองธนบุรี",
ความทรงจำ, จดหมายเหตุกรุงศรีอยุธยา.

_____ "ข้อสัญญาฝรั่งเสศกับสยามได้ทำสัญญากำชายกัน"
จดหมายเหตุรัชกาลที่ 5.

_____ "คำให้การพระยานาโตะไปสืบราชการทัพเมืองเชียงรุ่ง"
จดหมายเหตุรัชกาลที่ 3.

_____ แฉแบบคอมมิสตี. "ให้กรมการสอบสวนพระยาอาหารบริรักษ์". จดหมายเหตุ
รัชกาลที่ 5, 2417 เลขที่ 1851.

_____ "ตั้งเจ้าประเทศราชและตั้งกรมรัชกาลที่ 1 - 3" จดหมายเหตุ
รัชกาลที่ 1, 2325, เลขที่ 3.

_____ "ตั้งพระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการ" สำเนาคำปรึกษาเรื่อง
จดหมายเหตุกรุงรัตนโกสินทร์, 2325.

แซนแมนคอมมิสตี. "ตั้งหลวงราชเทวีขึ้นเป็นพระยาจุฬาราชสมบัติ" หมายตั้ง.
 สำเนา, 2302.

_____ "ตั้งองค์ไทรกรุงกัมพูชา", สุพรรณมิตร. จดหมายเหตุ
รัชกาลที่ 1, 2347.

_____ "พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเมืองก่อนเฉวยราชา", สำเนา
 ราชการ. จดหมายเหตุรัชกาลที่ 2, 2363.

_____ "พระราชไมตรีกับจีน" จดหมายเหตุกรุงศรีอยุธยา. 2183.

_____ "พระราชดำสันไปกรุงปักกิ่ง", สำเนา. จดหมายเหตุกรุงธน-
บุรี, 2324.

มองซิเออร์ เจอริวาสิเออร์ เดอ เหมองต์ ราชทูตพระเจ้าหลุยส์ที่ 14. "พระเจ้า
 กรุงฝรั่งเศสเข้ามาเจริญพระราชไมตรี ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์"
จดหมายเหตุระยะทาง, แปลโดย พระบาทสมเด็จพรวรวงษ์, 2220.

_____ "ร่างตราถึงหัวเมือง" จดหมายเหตุสมัยกรุงธนบุรี, 2316.

_____ "ร่างทูตฝรั่งเศสเข้ามาเจริญพระราชไมตรี" จดหมายเหตุ
กรุงศรีอยุธยา, 2220.

_____ "แก่สพระเจ้าประเทศราชออกไปครองเมืองต่าง ๆ มีหลวง
 พระบาง เป็นคน" จดหมายเหตุรัชกาลที่ 1, 2355 - 2353.

_____ "ส่งตัว นายจู้ นายจ้าง นายนุย ให้ขุนอินขำหลวงคุมตัวลงมา
 กรุงเทพ" ใบบอกเมืองกรุงเก่า, รัชกาลที่ 3.

มองชีเออร์ เดอชิวาลีเออร์ ฌู เหมองต์ "สมรศาสตร์ระหว่างกรุงธนบุรีกับกรุงศรี
สัตนาคนหุต" จดหมายเหตุสมัยกรุงธนบุรี, 2321.

_____ "สัญญากรุงเทพกับกรุงออสโตรฮังการี" จดหมายเหตุรัชกาลที่ 5.
สุรินทรราชเสนี, พระยา. "ส่งตัว ม.จ. สายหยุด" ใบบอก, รัชกาลที่ 2.

_____ "เหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ 62 ปี", บันทึก.
จดหมายเหตุรัชกาลที่ 3, 2310 - 2391.

_____ "ให้ส่งตัวนายทิพ นายวัน ไปให้พระยาพิไชย", หนังสือ
ถึงพระอนุชารัตน เมืองอนุชารัตน. จดหมายเหตุรัชกาลที่ 4.

ออกญาพระเสด็จ สำเนาหนังสือถึงมุลาลูแบ, "สัญญาการค้าขาย" จดหมายเหตุ
กรุงศรีอยุธยา, 2231.

อักษรมหาเสนาบดีไทยมีไปถึงอักษรมหาเสนาบดีลังกา, ศกอักษร. จดหมายเหตุสมัย
กรุงศรีอยุธยา, 2299.

สัมภาษณ์

นักเขียน

กมล เข็มทอง. สัมภาษณ์, 12 เมษายน 2520.

กัณหาศรี. สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2520.

จำนงค์ ทองประเสริฐ. สัมภาษณ์, 1 เมษายน 2520.

ไจยวัฒน์ ขนเปี่ยม. สัมภาษณ์, 12 เมษายน 2520.

ถาวร สุวรรณ. สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2520.

นิตยา นาคยสุนทร. สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2520.

ปทุมพร วัชรเสถียร. สัมภาษณ์, 14 มีนาคม 2520.

ปริญญา ศันสกฤต. สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2520.

ประชา พูนวิวัฒน์. สัมภาษณ์, 11 เมษายน 2520.

ปราโมทย์ สังข์ประไพ. สัมภาษณ์, 12 เมษายน 2520.

พญาไม้. สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2520.

มดคันไฟ. สัมภาษณ์, 12 เมษายน 2520.

วิจิตรมาตรา ขุน. สัมภาษณ์, 12 มีนาคม 2520.

วิลาศ มณีวัต. สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2520.

สมคิด บางโย. สัมภาษณ์, 16 มีนาคม 2520.

สุภา เทวกุล. สัมภาษณ์, 13 มีนาคม 2520.

สุวรรณีย์ สุคนธา. สัมภาษณ์, 17 มีนาคม 2520.

สุทธิลักษณ์ อำพันวงศ์. สัมภาษณ์, 14 มีนาคม 2520.

อาจันต์ ปัญจพรรค์. สัมภาษณ์, 16 มีนาคม 2520.

อาจารย์ภาษาไทย

กำชัย ทองหล่อ. สัมภาษณ์, 1 เมษายน 2520.

ฉอ้อน หาระบุตร. อาจารย์ภาควิชาภาษาไทย วิทยาลัยครูพระนคร, สัมภาษณ์,
4 เมษายน 2520.

ศิริเกษย์ มัทธนะสิน. อาจารย์แผนกวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,
สัมภาษณ์, 4 เมษายน 2520.

คุณฐิพร ราษฎร์โรคนาค. อาจารย์แผนกวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2520.

- เตือนจิต บุรณะพงศ์. ครูภาษาไทย โรงเรียนวัดทรงธรรม, สัมภาษณ์, 17
เมษายน 2520.
- บรรจบ พันธุ์เมธา. อาจารย์แผนกวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยรามคำแหง,
สัมภาษณ์, 1 เมษายน 2520.
- บุญเหลือ เพ็ญสุวรรณ ม.ล. สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2520
- ประจักษ์ ประภาพิทยากร. อาจารย์ภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน
สัมภาษณ์, 4 เมษายน 2520.
- เปลื้อง ณ นคร. สัมภาษณ์, 11 เมษายน 2520.
- แปลก สนธิรักษ์. สัมภาษณ์, 3 เมษายน 2520.
- พิณทิพย์ พงษ์พิงษ์. อาจารย์ภาษาไทย วิทยาลัยครูสวนดุสิต, สัมภาษณ์, 7
มีนาคม 2520.
- ภัสราภรณ์ ภัคคีพันธ์. อาจารย์ภาควิชาภาษาไทย วิทยาลัยครูพระนคร, สัมภาษณ์,
4 เมษายน 2520
- ราตรี ฉลาภิรมย์. อาจารย์ภาษาไทย วิทยาลัยครูสวนดุสิต, สัมภาษณ์, 7 มีนาคม
2520.
- สอแสงศรี โสภารักษ์. ครูภาษาไทย โรงเรียนวัดทรงธรรม, สัมภาษณ์, 17 เมษายน
2520
- สุนีย์ ชวนสปีท. อาจารย์ภาควิชาภาษาไทย วิทยาลัยครูสวนดุสิต, สัมภาษณ์, 4
มีนาคม 2520.

สมถวิล วิเศษสมบัติ. อาจารย์ภาษาไทย วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, สัมภาษณ์,
7 มีนาคม 2520.

สุมาลย์ เรืองเกษ, อาจารย์ภาษาไทย วิทยาลัยครูพระนคร, สัมภาษณ์,
1 เมษายน 2520.

เสาวรัตน์ คาราวงษ์. อาจารย์ภาษาไทย วิทยาลัยครูสวนดุสิต, สัมภาษณ์,
7 มีนาคม 2520.

อรพิม บุญอุภา. อาจารย์ภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน,
สัมภาษณ์, 4 เมษายน 2520.

อารีย์ สหชาติโกสีย์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน, สัมภาษณ์, 4
เมษายน 2520.

พนักงานพิมพ์ดีด

กาญจนา วงษ์ดี. พนักงานพิมพ์ดีด วิทยาลัยครูพระนคร, สัมภาษณ์, 3 กรกฎาคม
2520.

จงกล ไยมง. พนักงานพิมพ์ดีด มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน, สัมภาษณ์,
5 กรกฎาคม 2520.

นงกราฎ พูนศาสตร์. พนักงานพิมพ์ดีด วิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน,
สัมภาษณ์, 5 กรกฎาคม 2520.

ประวิทย์ เข้าเชิด. พนักงานพิมพ์ดีด วิทยาลัยครูสวนดุสิต, สัมภาษณ์, 4 กรกฎาคม
2520.

- นิวเคื่อน วิญญา. พนักงานพิมพ์ดีด วิทยาลัยครูพระนคร, สัมภาษณ์, 3 กรกฎาคม 2520.
- เผชญศรี ทรงโฉม. พนักงานพิมพ์ดีด วิทยาลัยครูพระนคร, สัมภาษณ์, 3 กรกฎาคม 2520.
- มาลินี แซ่เตื่อง. พนักงานพิมพ์ดีด มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน, สัมภาษณ์, 5 กรกฎาคม 2520.
- นพี กวางจันทร์. พนักงานพิมพ์ดีด มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน, สัมภาษณ์, 5 กรกฎาคม 2520.
- ระยอง บุตรโยจันทร์. พนักงานพิมพ์ดีด วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ, สัมภาษณ์, 4 กรกฎาคม 2520.
- วรรณี เนื่องคำมา. พนักงานพิมพ์ดีด วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ, สัมภาษณ์, 4 กรกฎาคม 2520.
- สม เอี่ยมเจริญ. พนักงานพิมพ์ดีด มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน, สัมภาษณ์, 5 กรกฎาคม 2520.
- วรรณ ขิทยาภรณ์. พนักงานพิมพ์ดีด สถาบันศูนย์ภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหิดล
- วิไล บุสิงห์. พนักงานพิมพ์ดีด วิทยาลัยครูพระนคร, สัมภาษณ์, 3 กรกฎาคม 2520.
- สมศรี สุขจรรย์. พนักงานพิมพ์ดีด วิทยาลัยครูพระนคร, สัมภาษณ์, 3 กรกฎาคม 2520.
- สุพรรณ ทองสาว. พนักงานพิมพ์ดีด วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ, สัมภาษณ์, 4 กรกฎาคม 2520.

สุรีย์ ศรีอารีรัตน์. พนักงานพิมพ์ดีด วิทยาลัยครูพระนคร, สัมภาษณ์, 3 กรกฎาคม
2520.

สุนทรีย์ มณีกร. พนักงานพิมพ์ดีด วิทยาลัยครูพระนคร, สัมภาษณ์, 3 กรกฎาคม
2520.

อนุวัตร ศรีสุรินทร์. พนักงานพิมพ์ดีด วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ, สัมภาษณ์, 4 กรกฎาคม
2520.

อรนิตย์ ญาณศิริ. พนักงานพิมพ์ดีด วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ, สัมภาษณ์, 4 กรกฎาคม
2520.

อำนาจ ล้อมประเสริฐ. พนักงานพิมพ์ดีด วิทยาลัยครูพระนคร, สัมภาษณ์, 3
กรกฎาคม 2520.

อินทร ชรรวมวงศ์. พนักงานพิมพ์ดีด วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ, สัมภาษณ์, 4 กรกฎาคม
2520.

พนักงานเรียงพิมพ์และพนักงานตรวจรูป

เกษตร วงศ์เกตุ. ไทยวัฒนาพานิช, สัมภาษณ์, 31 มีนาคม 2520.

จุไร สองเมือง. ครูสภา, สัมภาษณ์, 28 เมษายน 2520.

ชวน คำนกระโทก. อมรการพิมพ์, สัมภาษณ์ 30 มีนาคม 2520.

ทองเต็ม. โรงพิมพ์หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์, 29 มีนาคม 2520.

เที่ยง สมเจริญ. ครูสภา, สัมภาษณ์, 28 เมษายน 2520.

- บุญมา รักดี. โรงพิมพ์หนังสือพิมพ์บ้านเมือง, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2520.
- ประยง แซ่เจ็ง. อักษรสัมพันธ์, สัมภาษณ์, 29 เมษายน 2520.
- พยนต์ มีอยู่ภา. กรุงเทพมหานคร, สัมภาษณ์, 29 เมษายน 2520.
- มาลี เกตุนำ. โรงพิมพ์ลดนา, สัมภาษณ์, 30 มีนาคม 2520.
- ยุพิน แฉอิ่ง. โรงพิมพ์รุ่งเรืองรัตน์, สัมภาษณ์, 29 เมษายน 2520.
- รัมภา สุวรรณดี. ไทยวัฒนาพานิช, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2520.
- ลำควน สีนาว. ศุภสภา, สัมภาษณ์, 28 เมษายน 2520.
- วิเชียร ชวงฉ่ำ. อมรรกาพิมพ์, สัมภาษณ์, 30 มีนาคม 2520.
- สงบ กระจ่าง. อมรรกาพิมพ์, สัมภาษณ์, 30 มีนาคม 2520.
- สอิ่ง สมเสถียร. อักษรสัมพันธ์, สัมภาษณ์, 29 เมษายน 2520.
- ลำอาง สิ้นรัตน์. ศุภสภา, สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2520.
- สุภาพ รุ่งวงษ์. โรงพิมพ์หนังสือพิมพ์บ้านเมือง, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2520.
- อรุณ ปี่แก้ว. ไทยวัฒนาพานิช, สัมภาษณ์, 31 มีนาคม 2520.
- อำภา แก้วฉาย. โรงพิมพ์หนังสือพิมพ์เสียงปวงชน, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2520.
- อำภา ทองโท. โรงพิมพ์รุ่งเรืองรัตน์, สัมภาษณ์, 29 เมษายน 2520.

ครูภาษาไทยชั้นประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครที่อ่านแบบทดสอบและ
ให้สัมภาษณ์

ชนิษฐา ผดุงชัย. โรงเรียนวัดพระพิเรนทร์, 24 พฤษภาคม 2520.

จิตรา สีห์สุริยา. โรงเรียนวัดคณิกาผล, 27 พฤษภาคม 2520.

ชูศรี สนธิ์น้อย. โรงเรียนวัดคณิกาผล, 27 พฤษภาคม 2520.

ทวีศักดิ์ โกมารทัต. โรงเรียนวัดไผ่เงินโชติวันราม, 25 พฤษภาคม 2520.

ทศพร คณะมี. โรงเรียนวัดศิลาทุการาม, 26 พฤษภาคม 2520.

ทินกร บุญชู. โรงเรียนวัดคณิกาผล, 27 พฤษภาคม 2520.

ชาราศี จุฑาพงศ์. โรงเรียนวัดพระพิเรนทร์, 24 พฤษภาคม 2520.

ประทีป จุฑาพงศ์. โรงเรียนวัดพระพิเรนทร์, 24 พฤษภาคม 2520.

ศรีจันทร์ ทะรินเคช. โรงเรียนวัดพระพิเรนทร์, 24 พฤษภาคม 2520.

สมัย วีระพันธ์. โรงเรียนวัดพระพิเรนทร์, 24 พฤษภาคม 2520.

สวัสดิ์ กล้าคำ. โรงเรียนวัดศิลาทุการาม, 26 พฤษภาคม 2520.

สมถวิล กุญชรจันทร์. โรงเรียนวัดไผ่เงินโชติวันราม, 25 พฤษภาคม 2520.

อรสา เนตรประเสริฐ. โรงเรียนวัดพระพิเรนทร์, 24 พฤษภาคม 2520.

อารี จิระกาล. โรงเรียนวัดพระพิเรนทร์, 24 พฤษภาคม 2520.

ภา ค ฆ น ว ก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ในภาคผนวกนี้ จะอธิบายวิธีใช้เครื่องหมายวรรคตอนตามแบบยุโรป ซึ่งเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี ได้เขียนไว้ในหนังสือวิธีแบบเรียนการแต่งหนังสือไทย เพื่อนำไปเปรียบเทียบกับวิธีใช้เครื่องหมายดังกล่าว ในการเขียนหนังสือสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 6 - 8) นอกจากนี้ ยังได้รวบรวมตารางต่าง ๆ ไว้ในภาคผนวกนี้ด้วย

หนังสือแบบเรียนการแต่งหนังสือไทยได้อธิบายวิธีใช้เครื่องหมายวรรคตอนตามแบบยุโรปดังนี้

ลักษณะใช้จุลภาค

ก. จุลภาคใช้สำหรับแยกวลีที่มีอยู่ในประโยคยาว ๆ หรือหลายวลีที่สืบสน จะทำให้ฉงนแก้อ่านนั้นออกให้เห็นจักใดโดยง่าย

ตัวอย่าง นายแดง ถือไม้ตะพด เดินคุ่ม ๆ ไปสามเสน, ไม่เหลียวซ้ายแลขวา โคนเด็กอายุ 6 ขวบล้มลงที่กลางถนน, ทำให้เด็กเจ็บเป็นอันมาก

ข. จุลภาคใช้สำหรับแยกคำอธิบายนามออกให้แลเห็นชัดจากตัวประโยค ว่าคำอธิบายนั้นชั่วคราวเป็นคำแถมนาม ไม่ใช่ตัวประโยค

ตัวอย่าง นายแดง ผู้ใหญ่บ้านตำบลเกาะใหญ่, เป็นนายพระยาอนุรักษ ราชมนตรี

ค. จุลภาค ใช้สำหรับแยกคำพวกเดียวกันซึ่งมีอยู่หลาย ๆ คำออกจากคำพวกอื่น เช่น นามหลายนามในประโยครวม เป็นต้น

ตัวอย่าง โปรดบอกนายคำ, นายแพง, นายเชียว, และนายจ้อยมาหาฉันหน่อย.

๘. จุดภาค ใช้สำหรับแยกความและคำร้องเรียกออกให้เห็นชัดจากตัวประโยค

ตัวอย่าง ใต้เท้าขอรับ, กระหม่อมอยากจะเรียนอะไรสักสองสามคำ

๙. จุดภาค ใช้สำหรับแยกกริยาวิเศษณ์และต้นขานบางคำเช่นกับคำว่า คือ, ถึงอย่างไรก็ดี, เป็นต้น ออกให้ชัดจากประโยค

ตัวอย่าง ถึงอย่างไรก็ดี, ข้าพเจ้าจะยอมเพียรเรียนให้สำเร็จจนได้ เช่นกับเขาวา "ฝนทิ้งให้เป็นเข็ม"

๑๐. จุดภาค ใช้สำหรับแยกประโยคที่เราตอนมาจากที่อื่น ออกให้แลเห็นชัดจากประโยคในเรื่อง เมื่อเวลาที่จะไม่พูดอัญญาประกาศตรง ๆ

ตัวอย่าง พวกเกียจคร้านมักจะพูดบ่อย ๆ ว่า, รู้ก็ซามไม่รู้ก็คูไป คงจะได้คนละชามเมื่อขามกิน

๑๑. ประโยครวมยอมมีประโยคสามัญหลายประโยค, และจุดภาคใช้สำหรับแยกประโยคสามัญเหล่านั้นให้ห่างกันถ้าเป็นประโยคสั้น ๆ จะไม่ใช่จุดภาคแยกก็ได้

ตัวอย่าง นายเข็มไปรับราชการอยู่ฝ่ายตะวันตก, แต่นายขำไปฝ่ายตะวันออก. ย่าอยู่ แต่ไปนาแล้ว

๑๒. ประโยคซื่อนั้นประกอบด้วยประโยคแต่งและประโยคใจความการที่จะให้ประโยคทั้ง ๒ พวกนี้ปรากฏชัดว่าแปลกกันอย่างไร ต้องใช้แยกด้วยจุดภาคแต่ถ้าถ้าประโยคแต่งนั้นสั้น และความคิดต่อเนื่องสนิทกับประโยคใจความแล้ว จะเขียนประโยคทั้งสองติดเป็นวรรคเดียวกันก็ได้ หนึ่ง ประโยคคุณศัพท์และประโยคนามแม้ว่าต่อเนื่องสนิท จะไม่ใช่จุดภาคแยกก็ได้

ตัวอย่าง กฎหมายมาตราใดซึ่งขัดขวางความเจริญของบ้านเมือง, กฎหมายมาตรานั้นควรจะต้องยกเลิกเสีย

ชายที่ยืนอยู่ข้างถนนได้กระโดดออกมาช่วย
ที่ครูสอนเมื่อวานนี้ข้าพเจ้ายังจดจำไว้ตลอด

ธ. จุลภาค สำหรับใช้แยกประโยคแต่งในที่ที่ข้อความน่าฉงนออกให้แลเห็นชัดจากตัวประโยค เพื่อให้ข้อความกระชับ

ตัวอย่าง นายแสง ที่วิ่งมากับนายสอน, ตรงไปหาหลวงพิทักษ์-
นรินทร์

ฉะนั้น ถ้าไม่ใช้จุลภาคแยกประโยคแต่งออกให้ห่าง ถ้าผู้อ่านไม่ทันสังเกต จะเข้าใจผิดไปว่า นายสอนเป็นผู้ตรงไปหาหลวงพิทักษ์นรินทร์ได้

ลักษณะใช้อัฒภาค

ก. อัฒภาคมีที่ใช้น้อย ที่จริงโดยมากจะไม่ใช่ก็ได้ แต่ควรมีไว้สำหรับใช้ในประโยคซ้อนที่ข้อความมีประโยคแต่งมาก ๆ ซ้ำซ้อนเยิ่นยาวจริง ๆ ซึ่งจำจะต้องแยกความที่เป็นประโยคใจความออก เพื่อให้เห็นข้อความแจ่มแจ้งได้ ดังตัวอย่างนี้

ตัวอย่าง การทรงพระราชอุทิศที่แผ่นดินเป็นที่วิสุทฐคามสีมาเป็นพระราชกุศลอย่างหนึ่ง ซึ่งได้ทรงบำเพ็ญเสมอมา; เมื่อผู้ใดจะสร้างพระอารามใหม่ หรือปฏิสังขรณ์อารามเก่าซึ่งหลักฐานเขตต์พระอุโบสถกุนยหาย ไม่ปรากฏ หรือมีอยู่ แต่ประสงค์จะขยายให้ใหญ่ก็ได้ ให้เจ้าพนักงานนำความกราบบังคมทูลพระกรุณา ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต. เมื่อโปรดพระราชทานพระบรมราชานุญาตแล้วเจ้าพนักงานก็ได้ปักเขตต์ มอบถวายเป็นของสงฆ์สืบไป; แต่ก่อนได้นำลงราชกิจจานุเบกษาเสมอมา; แต่มาค้างอยู่เพียงหก 115 ยังหาได้ลงราชกิจจานุเบกษาไม่; บัดนี้จะนำลงต่อไป.

ข. อรรถภาค ใช้สำหรับแยกประโยคทั้งสองซึ่งเปรียบเทียบว่าอย่างใดแตกต่างอย่างนั้นออกจากกัน แต่เช่นนี้ถึงใช้จุลภาคก็ได้ แต่ใช้อรรถภาคดีกว่า เพื่อให้รู้ว่าข้อความในประโยคห่างกันมาก

ตัวอย่าง บุตรหญิงดิเรกเลี้ยงอย่างลูก ; ส่วนบุตรชายสิเลี้ยงอย่างบ่าว.

ลักษณะใช้มหัพภาค

ก. ใช้สำหรับใส่ในที่สุดความประโยคเมื่อเต็มแล้วทุกประโยค ไม่เลือกว่าประโยคนั้น ๆ จะเป็นประโยคสามัญ หรือประโยครวมหรือประโยคซ้อน

ตัวอย่าง วันนี้แดดออกจ้า.

เมื่อวานนี้ นายแดงไปเยี่ยมเรือนายขาว แต่นายขาวไม่อยู่ และบอกว่าต่อพรุ่งนี้จึงจะกลับ.

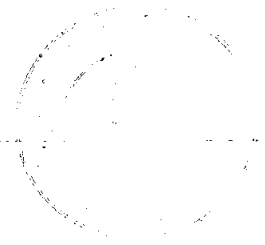
ข. มหัพภาค ใช้สำหรับย่อคำชื่อใด ๆ พอเป็นเครื่องสังเกต ซึ่งจะช่วยให้เราช่วยการเวลาที่จะต้องเขียนให้เต็ม

ตัวอย่าง ป.ด. แทนคำว่า ปัจฉิมลิขิต

พ.ศ. แทนคำว่า พุทธศักราช

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียน

นางกอบกุล กาวรานนท์ ผู้เขียนวิทยานิพนธ์เล่มนี้ เกิดวันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2485 ณ พระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ได้รับพระราชทานปริญญาการศึกษาบัณฑิต จากวิทยาลัยวิศวกรรมศึกษา ประสานมิตร เมื่อ พ.ศ. 2511 ได้ประกาศนียบัตรชั้นสูงวิชาภาษาไทย จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แผนกวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. 2518 และศึกษาต่อในระดับปริญญามหาบัณฑิต ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แผนกวิชาภาษาไทย เมื่อปี พ.ศ. 2518 ขณะนี้ผู้เขียนรับราชการในตำแหน่งอาจารย์ประจำ วิทยาลัยครูพระนคร กรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย